

інклюзії та створення справедливого економічного середовища для всіх громадян. Отже, систематичний аналіз впливу інновацій та новітніх технологій на розвиток економічної інклюзії виявляється надзвичайно важливим у сучасному глобальному контексті. Інноваційні технології можуть стати сильним інструментом для зниження соціально-економічних нерівностей, а розвиток та впровадження інноваційних політик і рекомендацій, спрямованих на забезпечення економічної інклюзії та підвищення її рівня, є важливим кроком для створення справедливого економічного середовища для всіх.

Список використаних джерел:

1. Олійник Т.І., Соколова К.О. Стратегічні планування виходу підприємств на міжнародні ринки з урахуванням інновацій та новітніх технологій. *Молодий вчений*. 2024. № 1 (125). С. 131-136.
2. Войчук М.В. Етимологія поняття «економічна інклюзія» в контексті циклічного розвитку економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3-4 (87). С. 29-34.
3. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З. Методичний підхід до управління змінами в діяльності суб'єктів підприємництва. *Економіка розвитку*. 2017. № 3 (83). С. 59-66.

Д-р екон. наук Дячков Д. В.

Полтавський державний аграрний університет (Україна)

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РИНОК ПРАЦІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Штучний інтелект, як елемент Індустрії 4.0 дедалі більше імплементується в різні сфери діяльності: бізнес, науку, дослідження, медицину, державне управління тощо, а одним з провідних напрямків його використання є автоматизація різних процесів, які надають змогу підвищити соціальну-економічну ефективність та зменшити витрати на персонал. Водночас, розвиток штучного інтелекту неминуче трансформує ринок праці, оскільки використовується для автоматизації широкого кола завдань: від введення даних й ведення обліку до обслуговування та підтримки. Відтак, розвиток штучного інтелекту вже сьогодні здійснює значний вплив на ринок праці, зокрема надає можливості для створення нових робочих місць й поліпшує якість роботи в різних галузях. З іншої сторони, автоматизація за допомогою штучного інтелекту може призвести до скорочення

робочих місць, особливо в галузях, де робота пов'язана з ручною працею або повторюваними операціями. Щодо тенденцій зміни вітчизняного ринку праці, то, незважаючи на політику пріоритету соціальної стабільності над економічною ефективністю, коли типовою реакцією підприємств у періоди рецесії виступає не скорочення зайнятості, а скорочення заробітних плат, найближчими роками його визначатимуть такі різноспрямовані тенденції:

– з одного боку, вивільнення великої кількості людей за рахунок «зникаючих» професій (банківські робітники та суміжні професії, співробітники поштової служби, касири, оператори введення даних, секретарі, обліковці матеріалів та працівники складського обліку, бухгалтери, законодавці та чиновники, обліковці-статистики, фінансові та страхові працівники, комівояжери та суміжні професії) внаслідок автоматизації та цифровізації робочих місць; вікові зміни зайнятості, пов'язані зі старінням робочої сили; зростання низькопродуктивної та малооплачуваної зайнятості; збереження асиметрії розподілу працівників; посилення диференціації в заробітних платах [2; 3];

– з іншого боку, дедалі активніша цифровізація виробництва і створення робочих місць, що потребують технічних знань і навичок (фахівці зі штучного інтелекту та машинного навчання, менеджери зі сталого розвитку, бізнес-аналітики, експерти у сфері інформаційної безпеки, фахівці в галузі фінтеху, дата-аналітики та дата-інженери, фахівці з робототехніки, інженери з електро-технологій, оператори сільськогосподарського обладнання, фахівці з цифрової трансформації); компенсація скорочення чисельності працездатного населення за рахунок автоматизації та цифровізації; зростання фрілансу та віддалених форм зайнятості; розширення можливостей для задоволення потреб в перенавчанні з метою відповідності новій технологічній реальності; стирання кордонів між галузями, містами, підприємствами, професіями тощо [2; 3].

Водночас темпи і ступінь автоматизації та цифровізації за рахунок впровадження технологій штучного інтелекту та їх вплив на фактичні робочі місця залежатимуть від низки чинників: сектора економіки, технічної здійсненності та вартості технологій; динаміки ринку праці, включно з кількістю та якістю пропозицій, а також заробітної плати; вигод бізнесу, пов'язаних, насамперед, із не людськими можливостями, тобто такими, що виходять за рамки заміщення робочих місць; соціальних норм і визнання новацій, регуляторних чинників.

Варто додати, що в рамках розвитку штучного інтелекту будуть необхідні співробітники, які займатимуться й етичними та соціальними питаннями у відносинах між людиною і машинами: з одного боку це «навчання» роботів майбутнього, а з іншого – вирішенні складних завдань.

Отже, можна визначити два вектори розвитку ринку праці в умовах цифровізації економіки:

Перший сценарій – оптимістичний базується на тому, що ринок праці в цифровій економіці відчуватиме потребу в людях творчих, здатних мислити креативно. Виробництво здебільшого не матиме потреби в людях, проте вони будуть необхідні для сфери «людино-орієнтованих» послуг, оскільки роботи в найближчому майбутньому не зможуть замінити творчість, винахідництво, проектування, програмування та обслуговування їх самих, організацію та налагодження виробництва. Розвиватимуться технології онлайн-управління роботизованою технікою, для чого знадобиться велика кількість онлайн-операторів. Таким чином, впровадження у виробничому секторі штучного інтелекту та роботів слід розглядати як розширення технічних можливостей, а цифрові технології нададуть змогу літнім працівникам та працівникам з обмеженими можливостями краще інтегруватися в ринок, тоді як машини виконуватимуть небезпечну та рутинну роботу. Люди зможуть активніше використовувати свій час для іншої роботи або відпочинку, для творчості та надання інноваційних послуг.

Другий сценарій – песимістичний – під час цифровізації машини стануть тісніше контактувати одна з одною (промисловий інтернет речей), а між людьми, навпаки, почне наростати відчуження. У результаті цифровізація може призвести до негативного ефекту, що впливає на зайнятих у виробництві продукції та наданні послуг, коли ланцюжок створення продукту зведеться до мінімуму, буде достатньо проектування, 3D-друку й доставки. На думку деяких експертів, до 2030 р. робочої сили буде кількісно менше, вона буде старшою, формально освіченішою, спостерігатиметься тенденція вимирання 50% професій [1].

Список використаних джерел:

1. Ізвозікова А. Штучний інтелект вплине на майже 40% робочих місць у світі – МВФ. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/661534-stucnij-intelekt-vpline-na-majze-40-robocih-misc-u-sviti-mvf/> (дата звернення: 28.03.2024).

2. Сташкевич О.О. Вплив технологій та штучного інтелекту на ринок праці в Україні. *Scientific collection «Interconf»*. 2022. № 81. С. 25-30.
3. Чудаєва І.Б., Дмитрук Б.П. Впровадження досягнень штучного інтелекту – безальтернативна передумова трансформації ринку праці. *Соціальна економіка*. 2022. № 64. С. 23-34.

Михайленко О. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА ПІДПРИЄМСТВАМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Економіка України від початку повномасштабного вторгнення сильно постраждала. Воно призвело до знищення багатьох підприємств у різних регіонах України та серйозної шкоди інфраструктурі, яка його підтримує.

За даними на лютий 2024 року українська економіка зазнала збитків, що перевищили 155 мільярдів доларів. На початок 2024 року втрати інфраструктури склали 36,8 мільярда доларів, а збитки бізнесу та промисловості – 13,1 мільярда доларів [1].

Проведені опитування показують, що 63,5% підприємств вимушені були на деякий час припинити свою діяльність після початку повномасштабного вторгнення (рис. 1).

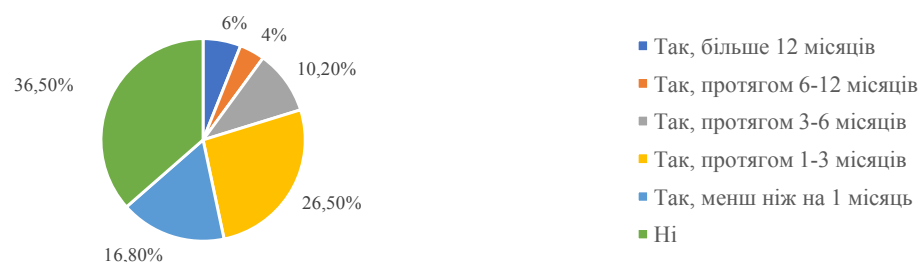

Рис. 1. Динаміка припинення діяльності компаній через повномасштабне вторгнення [2]

Незважаючи на складну економічну ситуацію в Україні та значні перешкоди для відновлення бізнесу, держава розробляє стратегії захисту для підтримки бізнесу. Серед них на особливу увагу заслуговують такі проекти, як «Єдина платформа цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу», «доступні кредити 5–7–9%», «Компенсація за працевлаштування ВПО».